

VANUS 6–9

Alusmaterjal

See õppematerjal sisaldab soovitusi õppetegevusteks, et tutvustada eakohasel viisil pagulaste, varjupaiga ja rände teemasid.

Võib eeldada, et selle vanuserühma lapsed suudavad ühele teemale keskenduda umbes 20 minutit ning 8- ja 9-aastaseks saades aina kauem.

Selleks et õppematerjali ülesandeid edukalt täita, peavad lapsed suhtlema oma eakaaslaste, õpetaja ja teistega ning kasutama eri materjale. Sellele vanuserühmale ei ole kohustuslikke lugemis- ega kirjutamispõhiseid tegevusi, kuid lapsi julgustatakse lugema ja kirjutama rühmatöodes ning vanemaks saades.

Õppematerjalis keskendutakse sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamisele rühmas või klassiruumis. Selle eesmärk on aidata luua rühmas või klassis rahumeelne õhk-kond, et lapsed saaksid oma erinevustest rõõmu tunda.

ÜRO pagulasamet (UNHCR) kaitseb inimesi, kes on sunnitud konflikti ja tagakiusamise tõttu oma kodust põgenema. Me päästame elusid, kaitseme õigusi ja aitame luua paremat tulevikku.

© 2021 UNHCR. Rohkem õppematerjale leiate aadressilt unhcr.org/teaching-about-refugees

Õppematerjalid eesti keeles: maailmakool.ee/unhcr

ENNE ALUSTAMIST

Märkus pagulaste, rahvusvahelise kaitse taotlejate ja sisserändajate kaasamise kohta õppetöö kavandamisel.

Enne pagulaste, varjupaiga ja sisserändajate teemaga seotud õppetegevust võtke veidi aega, et mõelda oma rühma või klassi laste peale.

Kas mõni neist on põgenik, kes taotleb varjupaika? Kui see on nii, siis mõelge, kas rääkida sel teemal lapse ja ta vanematega (olenevalt lapse vanusest).

Võimaluse korral kasutage õppetegevustes vanemate ja laste ideid ning tagasisidet. Paluge neil küsimustele vastata ainult siis, kui nad on sõnaselgelt öelnud, et nad soovivad nendele vastata või sellistel teemadel rääkida.

ÜLEVAADE

Sellel õppekaval on neli osa.

1. Sotsiaal-emotsionaalsete oskuste arendamine ja eakaaslastevaheliste suhete hõlbustamine

Selle osa eesmärk on edendada ja arendada laste oskust tunda ära enda ning teiste emotsioone. Samuti õpetab see lapsi tunnetele reageerima ja aitab neil mõista klassikaaslaste kogemusi.

1.A Õpieesmärgid

Mõista, et iga rühma- või klassikaaslasega võib olla huvitav suhelda.

Mõista, et iga rühma- või klassikaaslase nimi peegeldab tema perekonda ja tausta.

1.B Õpieesmärgid

Mõista oma emotsioone ja luua nende väljendamiseks sobiv sõnavara.

Mõelda oma emotsioonide peale ja õppida neid paremini tundma.

2. Mitmekesisuse väärtustamine

Selles osas tutvustatakse lastele maailma eri kultuure ning julgustatakse neid uurima nende kultuuriruumi kombeid, mängu, muusikat, tervitustavasid ja toitu. Lastel palutakse võrrelda ja vastandada inimeste sarnasusi ja erinevusi ning tunda nende üle rõõmu.

Õpieesmärgid

Mõista, et maailma eri paigus elavad inimesed suhtlevad ja väljendavad end erinevalt.

Mõista, et just need erinevused teevad meie maailma mitmekesiseks ja rikkaks.

Avastada ja uurida minu kodukohas uusi kultuure ning nende üle arutleda.

3. Rändetaustaga laste mõistmine

Selles osas keskendutakse rändetaustaga laste kogemusele rühmas või klassiruumis. Räägitakse sellest, milline võib olla uue keele õppimine, uute mängude mängimine, sõprade leidmine ja lasteaia- või koolipäeva kogemine uue tulijana.

Õpieesmärgid

Mõista, miks võivad meie lasteaeda/kooli ja rühma/klassi tulnud uute lastega kaasneda põnevad ning mõnikord ka hirmutavad kogemused.

Arendada empaatiavõimet rühma või klassi uute laste vastu.

4. Rahumeelse keskkonna loomine

See osa julgustab lapsi välja töötama ja järgimareegleid, mis hoiavad rühma või klassi rahumeelsena. Kirjeldatud tegevused innustavad lapsi mõtlema oma käitumisele (ja selle mõjust teistele) ning väärtustama meeldivat käitumist nii enda kui ka teiste suhtes.

Õpieesmärgid

Mõista, et tunded, mis minus igapäevaselt rühmas või klassiruumis tekivad, võivad mind ajendada eri viisil reageerima.

Mõista, kuidas saab meie rühm või klass üheskoos töötada, et luua kõigile positiivne õpikeskkond.

Mõista, mis aitab mul maha rahuneda.

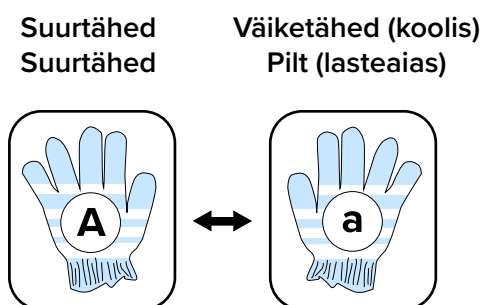
ALUSHARIDUS JA I KOOLIASTE

1.A Tegevused lastevaheliste suhete hõlbustamiseks ja kultuuriteadlikkuse suurendamiseks üksikisiku tasandil

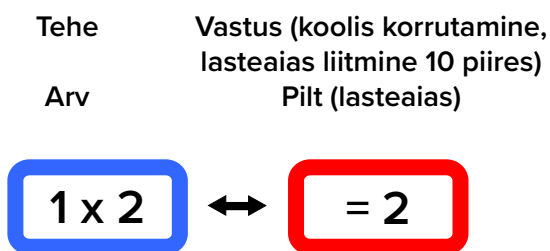
1.A.1 Suhete hõlbustamine rühmas ja klassiruumis

Nende tegevuste kaardikomplektid leiata tegevuslehtedelt, mille saate alla laadida Maa-ilmakooli veebilehelt „[Pagulasteemaline õpe](#)”. Üks leht on tähtede sobitamise kaartidega ja teine on numbrite sobitamise kaartidega.

Printige ja lõigake kaardid välja ning jagage need lastele, jälgides, et kokkusobivaid tehte ja vastuskaarte on jagatud võrdselt ning iga laps leiab sobiva kaardiga lapse.

Tähtede sobitamise harjutuses on igal lapsel kindakujuline kaart, millel on üks täht, ja nad peavad leidma paarilise, kelle kindakujulisel kaardil on sama täht või selle tähega algav sõna.

Numbrite sobitamise harjutuses peavad lapsed leidma kokkusobiva liitmis- või korrutustehte ja arvu või õige hulga ja arvu.

Harjutust saab teha ka sõnavarakaartidega. Koostage sõnavarakaartide komplekt sõnade ja neile vastavate kirjeldustega. Iga laps saab kaardi ja peab leidma sellega kokkusobiva kaardi. Lõpetuseks saavad lapsed jagada, mis neile selles tegevuses kõige rohkem meeldis.

1.A.2 Räägi mulle oma nimest

Andke kodutöö, kus iga laps läheb koju ja küsib, mida tähendab tema enda nimi ning tema õdede-vendade või vanemate nimed, kuidas need tekkisid ja kas nende peres on veel teisi liikmeid, kellel on samasugused nimed. Kui nimesid kirjutatakse teises tähestikus, siis paluge vanematel need selles tähestikus üles kirjutada.

Rühmaarutelu või paaristegevuse ajal võivad lapsed esitada oma rühma- või klassikaaslastele järgmisi küsimusi:

Mis su nimi on?

Kust sa selle saanud oled?

Mida see tähendab?

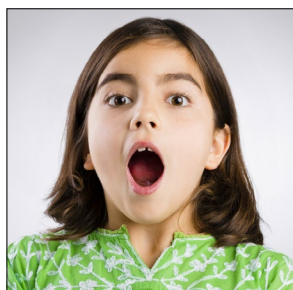
Lisaks võite rääkida laste nimedest eri keeltes (nt Pierre, Peter või Petteri) ja küsida, kas samas rühmas/klassis, teistes rühmades/klassides või lasteaia/koolis on lapsi, kelle nimel on sama tüvi või mis kõlab sarnaselt.

Koos võiks vaadata eri tähestikes kirjutatud nimesid ja proovida neid kirjutada. Iga laps saab joonistada oma nime kujutava pildi. Pange pildid rühma/klassiruumi seintele üles.

1.B Tegevused, mis arendavad emotsionaalset intelligentsust ning laste oskust ja võimet tunda ära ja mõista iseenda ja teiste emotsioone

1.B.1 Emotsioonide äratundmine

Selle tegevuse pildikomplekt on esitatud tegevuslehel, mille saate alla laadida [siit](#). Printige PDF-dokument välja ja näidake lastele erinevaid nägusid. Paluge neil leida sõnu nende nägude kirjeldamiseks.

üllatunud

elevil

Printige lehed välja ja näidake lastele eri nägusid. Paluge neil leida sõnu, mis neid nägusid kirjeldavad, näiteks „õnnelik”, „kurb” või „vihane”.

Võite ka selgitada mõnda emotsiooni ja paluda lastel näidata, milline näoilme võiks neid väljendada. Lastega võib ise emotsioonikaarte valmistada, pildistades nende näoilmeid.

1.B.2 Emotsioonide mõistamine

Lapsed võivad mängida väikestes rühmades või paarilisega. Paluge neil matkida õpitud ja teisi tuttavaid emotsioone. Laske neil õpetada üksteisele uusi sõnu, mida nad kasutavad oma kodus, kultuuris või emakeeles.

Seda võib teha pärast tegevust 1.B.1 ja seejärel uuesti pärast tegevust 1.B.3, kui lapsed on juba omandanud keerukama sõnavara.

1.B.3 Emotsioonisõnavara loomine

Tutvustage keerulisemaid ja nüansirikkamaid sõnu emotsioonide kirjeldamiseks, küsides lastelt, kas nad teavad, mida need tähendavad.

Kui nad ei tea, kasutage emotsiooni selgitamiseks väljamõeldud olukordi ja paluge lastel näidata, milline näoilme võiks olla sobiv.

1.B.4 Oma tunnete väljendamine

Kui lapsed oskavad ära tunda vähemalt kaheksat emotsiooni (olenevalt vanusest), siis riputage rühma/klassi seintele emotsioonitahvlid. Need võivad olla näiteks korktahvlid või magnetiga kinnitatavad lamineeritud paberilehed.

Iga tahvli ülaserva kirjutatakse üks emotsioon. Lastefotod või nimed pannakse tahvli all asuvasse korvi.

Lapsed võivad päeva jooksul minna tahvlite juurde, et liigutada või kinnitada oma nimesilt kindlale tahvlile ja anda seeläbi teistele teada, kuidas nad end tunnevad.

Kui näete, et lapsel on mõne ülesandega raskusi, võite soovitada tal valida vastava emotsiooni tahvli, millele oma nimi panna. Kui näete õnnelikku last, kes pole ise oma nime „õnneliku” emotsiooni tahvlile pannud, võite seda ise teha.

Võimalikud emotsioonid on näiteks „pettunud”, „õnnelik”, „vihane”, „tõrjutud”, „elevil”, „ärevil”.

NB! Emotsioonide temaatikat käsitledes võib tuge olla ka Peaasi.ee veebilehel olevast IVAde metoodikast ja materjalidest:

<https://peaasi.ee/sotsiaal-emotsionaalsete-oskuste-arendamise-tuumiktegevused-ehk-ivad>

<https://peaasi.ee/sotsiaal-emotsionaalsete-oskuste-arendamise-tuumiktegevused-ehk-ivad-materjalid>

2. Tegevused eri kultuuride ja riikide mitmekesisuse tundmaõppimiseks ning väärtustamiseks

See võimaldab laiendada laste silmaringi ning tutvustada neile eri kultuuride ja riikide sarnasusi ja erinevusi.

Leidke võimalus rääkida oma rühma/klassi eri paigust pärit laste vanematega ja küsige, kas nad on nõus osalema allpool kirjeldatud tegevustes.

Nende tegevuste puhul võite asendada ühe riigi kultuuri ja kommete tutvustuse lastevanemate läbiviidud tegevusega, kui nad on sellega nõus ning neil on aega teiega koos töötada. Veenduge, et lastevanemad tunneksid end mugavalt, kui seda teemat õpetate, ja kutsuge neid osalema teie korraldatud tegevustes.

2.1 Erinevad tervitusviisid

Kogu rühma/klassi tegevusena võite näidata tervitusi eri riikidest ja kultuuridest. Selleks valige üks laps ja tervitage teda. Seejärel paluge lapsel kedagi teist samamoodi tervitada.

Paluge kõigil lastel tervitust üksteisega harjutada. Tehke sama ka teiste tervitustega. Küsige lastelt, mille poolest on eri tervitused sarnased ja erinevad. Küsige neilt, kas neil on mõni lemmiktervitus.

Vaadake, kas lapsed suudavad nädal aega iga päev tervitada üksteist ühel uuest viisidest. Tuletage seda neile meelde päeva lõpus ja tervitage sel viisil esimest last, kes hommikul saabub.

Nädala lõpus arutage, kas tervitust oli lihtne või raske meelde jätta ja miks. Analüüsige, kuidas oleks iga päev uutmoodi tervitada, ja küsige, kas nad teavad kedagi, kes on kolinud uude kohta ja pidanud seda tegema, või kas neil on tulnud endal seda teha.

Lasteaias võib erinevad tervitused hommikuringis kasutusele võtta ning lastega nende üle arutleda.

2.2 Tervitused kaardil

Kui olete tervitused selgeks õppinud, uurige lastega maailmakaarti ja vaadake, kust need tervitused pärinevad. Pange igale kohale kleeps.

Võite mängida mängu, kus osutate ühele kleepsule ja palute lastel meenutada selle koha tervitust või midagi sellele kohale iseloomulikku.

2.3 Muusika kogu maailmast

Pange mängima mõni muusikapala ja paluge lastel seda joonistada, kirjeldada, selle rütmi mängida või selle järgi tantsida. Küsige neilt järgmist:

Milliseid emotsioone sa tunned?

Milliseid värve sa kuuled?

Kui sa kujutaksid muusikat ette loomana, siis mis loom see oleks?

Kui olete muusika ära kuulanud, paluge lastel ära arvata, kust see muusika pärineb, ja seejärel nimetage seni õpitud kohtadest õige riik või kultuur. Jätkake seda tegevust eri kohtade muusikaga.

Lapsed saavad valida oma lemmikloo ja joonistada selle põhjal pildi või luua tantsu, et väljendada, kuidas see neile meeldis. Koolis võivad lapsed selle põhjal ka luuletuse või jutukese kirjutada.

2.4 Toit kogu maailmast

Paluge lastel rääkida kas kogu rühmaga/klas-siga, väikestes gruppides või paarides sel-lest mida nad hommikusöögiks sõid. Kui nad rääkisid väikestes gruppides või paarides, siis paluge ühel lapsel teha kokkuvõtte oma grupi vestlusest. Paluge neil kõnelda ka muust, mida nad tavaliselt hommikusöögiks söövad. Koos-tage toitude nimekiri.

Lasteaias võib seda tegevust läbi viia ka hom-mikuringis, kus iga laps saab öelda, mida ta hommikusöögiks sõi. Samuti võib laps otsida piltide seast sobiva pildi ja selle tahvlile panna. Nii on võimalik lastele toitu visualiseerida ning teha ka nn statistikat, mida on kõige rohkem või kõige vähem söödud. Lisaks saabi selgita-da välja oma rühma lemmikhommikusöögi.

Tutvustage juba arutatud riikide populaarseid hommikusööke. Kui võimalik, korraldage ko-kandustegevus, kus lapsed saavad ise (hom-miku)sööki valmistada. Üheskoos valmistatud toitu võib süüa söögikordade vahel suupistena.

Koostöös peredega võib koostada ka oma rüh-ma/klassi retseptiraamatu. Iga pere kujundab/valmistab kodus koos lastega lehe retseptiraa-matusse. Õpetaja köidab kõik retseptid raama-tuks kokku.

Huvitav teema on ka puu- ja köögiviljad üle maailma. Ühiselt võib arutada, milliseid puu- ja köögivilju lapsed teavad, mida nad on söönud, mis meeldib/ei meeldi jne. Seejärel võib las-tega voolida soolataignast erinevaid puu- ja köögivilju. Kui need on ahjus ära kuivatatud, siis saab need ära värvida ja kasutada erineva-tes mängudes või õppetegevustes.

Allikas: <https://darrenroyena.wordpress.com/2014/01/17/fruit-veggie-basket-from-salted-play-dough>

2.5 Mängud kogu maailmast

Tutvustage lastele väikestes gruppides eri riikide ja kultuuride mängu. Andke neile 20 minutit aega nende valitud mängude mängimiseks ja seejärel vahetage mängud gruppide vahel ümber.

Kui mängu tuleb mängida välistingimustes, siis varuge koolis aega, et saaksite enne vahetundi 20 minutit õues olla ja koos mängida. Lasteaias saab selleks õueaega kasutada.

Mingil hetkel kutsuge rühm/klass kokku, et meenutada mängureegleid ja -viisi.

Küsige lastelt, kas need mängud sarnanevad teiste mängudega, mida nad on varem mänginud.

Küsige neilt, mis meeldis neile mängudes kõige rohkem ja mis ei meeldinud üldse.

Paluge lastel väikestes gruppides või igaühel omaette mängureeglid üles kirjutada või joonistada ning teha rühma või klassiruumi jaoks plakat. Teise võimalusena võivad nad väikestes gruppides esitada teistele rühma/klassikaaslastele näidendi, milles nad selgitavad reegleid ja seda, kuidas valitud mängu mängida saab.

Kui viite tegevusi läbi lasteaialastega, valige üks kuni kaks mängu teisest kultuurist, mida lastele tutvustada. Kui rühmas on muu keele- ja kultuuritaustaga lapsi, küsige nende peredelt, mis mängu nende kodumaal mängitakse, et neid ülejäänud rühmale tutvustada. Mängige kogu rühmaga uut mängu ning viige seejärel lastega ülaltoodud küsimuste põhjal arutelu läbi. Lapsed võivad hiljem uuest mängust pildi joonistada või ühiselt (nt kollaaži-tehnikas) plakati valmistada.

Lapsed mängimas Türgi rahvamängu „Seitse torni”. Allikas: Tuleviku Lasteaed
<https://100-rahvamangu-lastele.blogspot.com/2018/02/seitse-torni.html>

3. Tegevused, mis aitavad mõista rändetaustaga laste kogemusi riigis ja klassiruumis

3.1 Uue keele õppimine

Alustage klassiga rühmategevust või -arutelu ja kasutage 30 sekundit mõttetuid või välja-mõeldud sõnu. Seejärel andke igale lapsele leht, millel on kaks mõttetut sõna või mõttetu lõik. Paluge neil kirjutada või joonistada mõtetute sõnade või lõikude vastused paberilehele.

Lasteaias võib selle asemel anda lastele kaardid silpidega, nt AI, LE, KA, RA, MA jne. Neid peab olema piisavalt, et igale lapsele mitu kaarti jagu. Lapsed võivad silpidest moodustada uusi sõnu, nt KA+RA. Lapsed võiksid pakkuda, mida uued sõnad tähendada võiksid. Samuti võib lastega uutest sõnadest pilte joonistada.

Algatage rühmas/klassis toimu üle arutelu ja küsige, kuidas lapsed end tundsid. Valige koos mõned sõnad, mis võiks nende arvates kirjeldada teist keelt kõneleva lapse tundeid tema esimestel päevadel lasteaias või koolis. Riputage need sõnad rühma/klassi seinale üles. Riputage sõnade kõrvale tahvel, kuhu saab kirjutada viise, mis aitaks uuel lapsel kergemini rühma või klassiga kohaneda.

3.2 Mida me oleme õppinud?

Küsige lastelt, mida nad on õppinud eri riikide ja kultuuride kohta. See võib hõlmata tervitusi, keelt, mängu, toitu ja muusikat. Küsige, kuidas nad end tunneksid, kui nad peaksid harjuma uute tavade ja neile võõras riigis. Püüdke kasutada võimalikult palju emotsioone kirjeldavat sõnavara. Kui olete võtnud ette ise väljamõeldud tegevusi või kasutanud siinses õppekavas kirjeldatud sotsiaal-emotsionaalseid oskusi käsitlevaid tegevusi, julgustage lapsi kasutama varem õpitud sõnavara ja emotsioonitahvleid.

Lõpetuseks paluge lastel jaguneda väikesteks gruppideks ja teha näidend, kirjutada laul või luuletus või joonistada plakat sellest, kuidas nad saavad aidata kedagi, kes on äsja tulnud nende riiki ja klassi. Lasteaiastega võib teha ühistööna plakati või meisterduse. Luuletuse kirjutamisel on vaja õpetaja suunamist nii riimide kui ka kirjutamisega.

4. Tegevused rahumeelse rühma/klassiruumi ja konstruktiivse õpikeskkonna loomiseks

4.1 Rahu loomine iseendas

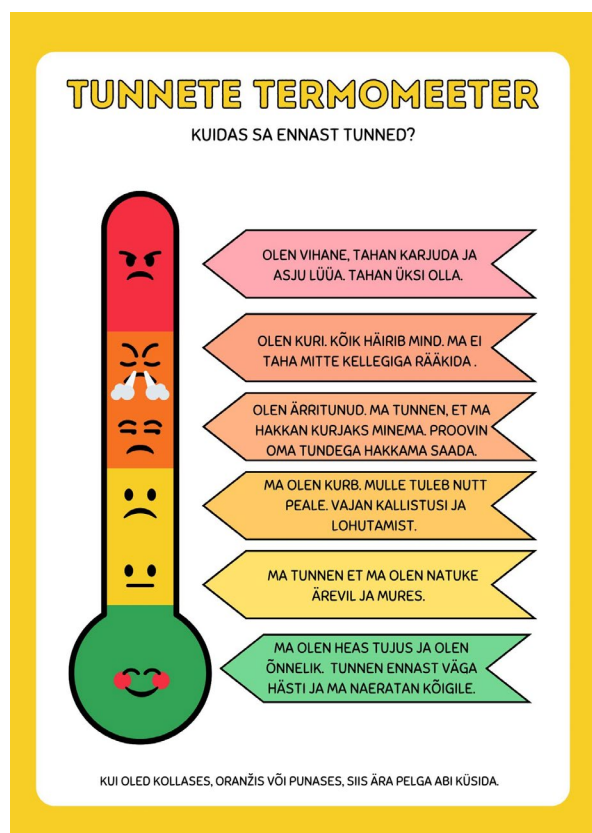
Paluge lastel mõelda hetkedele, mil nad olid kurvad, vihased, ärritunud või pettunud.

Tuletage meelde eelmisi tegevusi, et selgitada lastele selliste emotsioonidega seotud keelt, olukordi, tegevusi ja reaktsioone.

Koostage nimekiri sellest, mida nad saaksid ise teha, et neid tundeid vaigistada ja analüüsida. Riputage see nimekiri seinale. Vajaduse korral võite ideid koguda käsiraamatust „[Stressi ja traumaga seotud juhised õpetajale](#)” või küsida nõu kooli psühholoogilt.

Seinal võiks olla ka tunnete termomeeter, millel saab märkida, kuidas laps end hetkel tunneb. Lastega võiks arutada, mida teha, kui tema emotsionaalne tase tõuseb, millist emotsioonidega toimetuleku strateegiat mingi värvi juures kasutada ning millal abi küsida.

Julgustage lapsi neid meetmeid kasutama, kui näete, et mõni laps käitub päeva jooksul provotseerivalt. Andke neile raamat, hingake koos sügavalt sisse, suunake neid mõne muu rahustava tegevuse juurde ja kiitke neid, kui näete, et nad võtavad neidsamu tegevusi ette iseseisvalt, kui nad on ärritunud.

Näide tunnete termomeetrist. Allikas: <https://www.facebook.com/mangulusti/posts/iga-mänguga-käivad-kaasas-tunded-siin-üks-hea-tunnete-termomeeter-mis-võiks-igas/122157415682147466>

Tunnetest rääkimisel võivad abiks olla ka tunnete kaardid. Allikas: <https://rahvaraamat.ee/et/mangud/lauamangud/kaardimangud/tunnete-kaardid/>

4.2 Rahu loomine rühmas või klassiruumis

Punkti 4.1 täienduseks küsige lastelt, kas nende arvates oleks kasulik, kui neil oleks rahulik koht, kus oma ärevusest või hirmust jagu saada ja enda tundeid analüüsida.

Küsige, milliseid tegevusi võiks selles kohas korraldada. Vaadake, kas saate rühmas/klassiruumis sellise koha sisse seada.

Võite luua korvide või pappkastide abil eraldi ruumi. Lisaks võite sinna paigutada eri asju, mida saab puudutada või lugeda või millega saab rahustavas kohas mängida.

Võite riputada üles hularõnga või muu eseme, mida lapsed saavad kasutada enda rahuliku ruumi markeerimiseks, kui nad vajavad vaikust või omaette olemise nurka.

Lapsed valivad ise, kas nad tahavad sinna minna. Kui teil on suurem rühm/klassiruum, siis võib olla abiks koht, kus on mõni taim ja midagi pehmet, millele istuda.

Lapsi ei tohiks kunagi sinna saata karistamise eesmärgil. Neid võib julgustada rahunurgas aega veetma, kui nad ise tunnevad, et see on vajalik. Lapsed peaksid saama ise otsustada, millal sealt lahkuda. Sedasi toetame nende eneseteadlikkust oma toimetulekumehhanismide suhtes.

4.3 Rühma/klassiruumi reeglite koostamine

Paluge lastel luua üheskoos või väikestes gruppides rühma/klassiruumi reeglid, tuginedes eelnevatele tegevustele.

Kui reeglid on määratud, kirjutage need suurele paberile ja hoidke neid kogu aasta vältel rühma/klassiruumis. Lasteaias võib reeglitele ka sobivad pildid juurde joonistada.

Viidake neile ja julgustage ka lapsi neile päeva jooksul viitama.

Rohkem materjale leiate aadressilt unhcr.org/teaching-about-refugees

Koostanud Mialy Dermish.
Mitmekesisust käsitlevaid tunnikavu on aidanud koostada ka Alain Uwumugambi, Niala Khalil ja Hibatillah Ibrahim.
© 2021 UNHCR

Õppematerjalid eesti keeles: maailmakool.ee/unhcr